

NICOLAE BOCȘAN
(24 septembrie 1947 – 19 iunie 2016)

Prof. univ. dr. Nicolae Bocșan și-a înscris, prin întreaga și vasta sa activitate științifică, desfășurată cu intensitate și competență profesională certă, de-a lungul mai multor decenii, numele printre magistrii de elită ai istoriografiei moderne românești. De tânăr a lucrat cu cartea de specialitate, cu arhiva și informațiile ei valoroase și, pe măsură ce se adâncea în studiu și în cercetarea temelor abordate, s-a convins și i-a convins și pe alți specialiști că, pentru a nu rătăci în reconstituirea fenomenelor istorice, trebuie să pornești de la epocă și document în sensul larg, atotcuprinzător și nobil al acestor noțiuni, pe care trebuie să le compari cu cele petrecute pe un areal geografic vecin sau mai îndepărtat, pentru a înțelege geneza, sensurile și scopurile ce le-au pus în mișcare și devenirea lor istorică, fie că este vorba de istorie națională, culturală, bisericească sau de altă natură.

Nicio națiune, chiar dacă are elemente definitorii și substanțiale în formarea ei, nu s-a mișcat și nici nu a evoluat singură pe lumea aceasta, ci a fost influențată de curente de idei, de mentalitățile și condițiile în care au trăit și au activat națiunile sau naționalitățile vecine sau mai mult sau mai puțin îndepărtate, ce parcurgeau aceleași epoci istorice, cu caracteristicile și nevoile ce le aducea și le impunea spiritul timpului în evoluție continuă și rapidă ce crea interacțiuni și raporturi reciproce, uneori complementare, alteori conflictuale sau mixte. Așa a înțeles Nicolae Bocșan să scrie și să reconstituie istoria modernă română legată de formarea conștiinței naționale, de programele și tacticile de acțiune politică pentru emancipare și afirmare, de Biserica Română Ortodoxă și Unită, de relațiile interromânești politice, culturale, spirituale între cei liberi și cei aflați în statele mari străine, cuceritoare, toate studiate și analizate temeinic în contextul lor european și în complexitatea relațiilor, a raporturilor și conexiunilor ivite în epocă, în timpul și spațiul ce le-a dat naștere și le-a determinat drumul spre destinul istoric ce trebuia atins.

Și-a susținut cu strălucire, în 1985, teza de doctorat intitulată *România din Banat în epoca luminilor*, apoi, în 1986, Academia Română l-a distins cu Premiul „Nicolae Bălcescu” pentru cartea sa, *Contribuții la istoria iluminismului românesc*, iar în 1994 primește, împreună cu Mihai Duma și Petru Bona, Premiul „Gheorghe Barițiu”, decernat de aceeași instituție, pentru lucrarea *Franța și Banatul. 1789-1815*. Notabilă rămâne reconstituirea gândirii și acțiunii politice a lui Damaschin Bojincă, *Scrieri. De la idealul luminării la idealul național*, carte la care a fost editor, autor al studiului introductiv, al notelor și a selectat textele semnificative pentru încadrarea acestei personalități

în epoca modernă. *Ideea de națiune la românii din Transilvania și Banat (Secolul al XIX-lea)*, editată în 1997, reconstituie procesul în contextul european cu influențe mixte europene și cu toate consecințele inevitabile ce le-a creat în timpul și spațiul abordat pentru studiu. Împreună cu Ioan-Aurel Pop și Ioan Lumperdean, Nicolae Bocșan a intuit și a dezlegat care au fost mecanismele și interconstrucțiile dintre *Etnie și confesiune în Transilvania: secolele XIII-XIX*, carte ce a fost publicată și în limba franceză.

Volumele de *Corespondență. Andrei Șaguna*, editate de Nicolae Bocșan, Ioan Vasile Leb, Gabriel Gârdan, Pavel Vesa, Bogdan Ivanov, Vasa Lupulovici, Ioan Herbil, Beatrice Dobozi, ca și tomurile editate în colaborare cu Ioan Cârja, Mirela Andrei, Luminița Vallner Bărbulescu, Camelia Vulea, *Biserica Română Unită la Conciliul Ecumenic Vatican I (1869-1870)*, *Episcopul Vancea. Pastorale și circulare: 1865-1869*, *La începuturile Episcopiei Lugojului. Studii și Documente, Memoriile unui ierarh uitat: Victor Mihályi de Apșa (1841-1918)*, stau și vor sta mereu la baza bibliografiei de specialitate privind istoria Bisericii Române Ortodoxă și Unită ca instituții de ocrotire a limbii și naționalității române, dar și ca factori de acțiune în realizarea destinului unității de stat a tuturor românilor. Deosebit de interesant este și volumul *Ioan Boroș. Memorialistica* editat de Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, Ioan Cârja, Costin Feneșan, Cristian Sabău, cu colaborarea Mihaelei Bedecan și a lui Loránd Mády. Același loc îl ocupă și tomurile de memorialistică privind *Anii 1848-1849 în Transilvania*, în colaborare cu Valeriu Leu, și cel dedicat Munților Apuseni împreună cu Rudolf Gräf, ca și cele trei volume de *Memorie bănățeană a Marelui Război*, ce include și *Războiul de Eliberare și de Întregire Națională Română între 1916-1919*.

Activitatea științifică a fost dublată de valoroasa sa activitate didactică îmbogățită și perfecționată de manualele sale universitare scrise singur sau în colaborare, de cursurile ținute de-a lungul anilor ce i-au instruit și format pe numeroși studenți din diferite generații, masteranzi, dar și pe doctoranzii conduși cu mână sigură spre susținerea unor valoroase teze de doctorat care, odată publicate, au devenit cărți de referință în bibliografia istorică română de specialitate. Nicolae Bocșan și-a legat numele, activitatea și viața de Universitatea „Babeș-Bolyai”, contribuind la modernizarea și fortificarea capacităților ei creatoare de cadre, la integrarea ei în cercul unor valoroase universități din Europa în calitatea lui de prodecan și decan al Facultății de Istorie și Filosofie (1991-1996), prorector al Universității „Babeș-Bolyai” (1996-2004; 2008), rector al UBB-ului (2004-2008), a fost vicepreședinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (1995), membru în Consiliul Științific al Institutului Italo-Român de Studii Istorice (2003), director al Institutului de Istorie Ecleziastică al UBB. A participat la congrese și conferințe internaționale (11), a organizat în țară conferințe cu participare internațională, a fost onorat cu Medalia „Pro meritis” a Universității din Graz (Austria) și a fost declarat Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea în 2010.

De bunul și valorosul meu coleg de breaslă și amic, Nicolae Bocșan, sau de amintirea lui mă leagă și mă va lega mereu o întâmplare mărunță, dar fericită, ce prevestea în noiembrie 1989, un eveniment care avea să se petreacă la o lună după și care urma să fie de cel mai bun augur pentru noi doi, pentru meseria și țara noastră. În noiembrie 1989 s-au unificat organizațiile de partid ale Institutului de Istorie și Arheologie și ale Facultății de Istorie și Filosofie și Nicolae Bocșan a fost ales secretar. După ce s-a terminat mascarada roșie și am ieșit din sala de pe Napoca 11, ne-am întâlnit față în față și amicul meu și-a făcut semnul Sfintei Cruci și mi-a spus: „Doamne ajută-ne să fim ultimul secretar”, fapt ce s-a petrecut exact la o lună, în decembrie 1989, când am scăpat definitiv de astfel de organizații și, pornind de aici, mai apoi, ne-am străduit toți să eliminăm, pe faze și în timp, tarele regimului totalitar roșu. M-am gândit mult la această întâmplare pe care i-am amintit-o de câteva ori lui Nae, căruia i-am spus zâmbind: „Vezi, Nae dragă, de fapt, tu ai fost un bănățean cuminte, un bun creștin, din moment ce Dumnezeu ți-a ascultat ruga”.

De fapt, Nicolae Bocșan a fost un istoric bun, un român bun, deschis spre valorile europene și umane, un bun creștin de asemenea, iar această trilogie de valori îl fac contemporanul nostru și al viitorului istoriografiei moderne române pe care a servit-o cu competență și credință de-a lungul mai multor decenii.

Dumitru Suci